

«Уол о5о кэскилбит, эр киһи эрэлбит»

«Эмис нэһилиэгэ» муниципальной тэриллии дьаһалтатын, оскуола, уһуяан
кэлим бырайыагы хос бырайыага

Темата: «Сыарҕалаах атынан айан».

Кыттааччылар: Уһуяан үлэһиттэрэ, аҕалара, 5-7 саастаах уолаттар, социум.

Ытыллалар болдьо5о: тохсунньу – муус устар 2019с.

Национальной тирэх-сыаннас: төрөөбүт дойдуга бэриниилээх буолуу (патриотизм).

Автордар: Тихонова Л.А. – сүрүннүүр иитээччи, Ноговицына Н.Н. – эт-хаан сайдыытын инструктора.

Кирии тыл

Нэһилиэккэ үлэлиир «Уол о5о кэскилбит, эр киһи эрэлбит» бырайыак аҕа оруолун үрдэтиигэ уонна уол о5ону олоххо-дьаһахха бэлэмнээх буоларыгар, эт-хаан өттүнэн сайдыылаах буоларыгар туһуланар. Бу бырайыак чэрчитинэн үгэскэ кубулуйбут «Эмис Эр бэрдэ» өбүгэ оонньууларыгар Эмистэн силистээх-мутуктаах 35 дылы саастаах ыччаттар, маньы тэнэ оскуола саастаах уолаттар икки бөлөбүнэн кыттаннар, бэйэлэрин күүс-уох, сымса-быһый өттүнэн холонолор. 90-с с.с. саҕаламмыт орто оскуола улахан кылаас уолаттарыгар аналлаах, ыныырдаах атынан айан десана эмиэ сөргүтүллэн, хаһыс да сылын бэрт тэрээһиннээхтик ытыллан уол о5ону акка сыһыарыыга, айылҕалыын алтыһыыга үтүө холобур буолар. Оскуола иннинээҕи саастаах уол о5ону айылҕалыын алтыһарга, төрөөбүт дойду кэрэ-бэлиэ миэстэлэринэн билиһиннэрэр сыаллаах «Сыарҕалаах атынан айан» диэн бырайыагы уһуяан педагогтарын көбүлээһининэн былааннаатыбыт.

Саха Республикатыгар аҕа оруолун уол о5ону иитиигэ үрдэтэр политикаҕа сөп түбэһиннэрэн, быйыл саас ытыллалар улуустааҕы Аҕалар форумнарын көрсө бу бырайыак сэнгээриини ылыа, үтүө холобурунан буолуо диэн сыаналыыбыт.

Сыала: Сыарҕалаах акка олорсон Амма улууһугар түөрт ураты харыстанар Бадымты алааска айаннааһын.

Соруктара:

1. Уол о5о чэгиэн-чэбдик, дьулуурдаах, тулуурдаах буоларыгар баҕатыһарын ситиһии;
2. О5о тулалыыр айылҕатын биир кэлимник ылынарын, бэйэтэ айылҕалыын ситимин өйдүүрүн хааччыйы;
3. О5о тулалыыр айылҕатыгар киһилии сыһыаннаһарыгар иитии, төрүт үгэстэри нөнгүө омугар сөп түбэһэр өйү-санааны ингэрии.

Бырайыак социальной суолтата:

- Амма улууһугар Ытык сиринэн биллэр Бадымты алааһы билиһиннэрэр, харыстабыллаах сыһыаны о5о5о кыра сааһыттан ингэрэр;
- Нэһилиэктэн сыарҕа аттаах эр дьону түмүү, о5о иитиитигэр, сайдыытыгар сыһыарар;
- Ураты харыстанар сирдэр суолталара үрдүүр.

Бырайыак практической суолтата: Оскуола иннинээҕи саастаах о5олору сир-майгы өттүнэн иитиигэ, чуолаан аҕа, уол алтыһыытыгар үлэ мадьыала оһоһулар.

Күүтүллэр түмүк:

О5о мадьыала

- 7-8 саастаах оҕо уол, эр киһи уратытын, олоххо суолтатын туһунан бастагы өйдөбүлү ылыныаҕа;
- Уол оҕо сытыы-хотуу, эрчимнээх, тэтиэнэх, тулуурдаах, дьулуурдаах буоларга дьулуһуоҕа;
- Ураты харыстанар, ытык сирдэр суолталарын билиэбэ;
- Бэйэ омугун аатын үрдүктүк тутуоҕа, киэн туттуоҕа;
- Өбүгэ төрүт үгэһин киһи буолан сайдарыгар туһаныа;

Сыаналааһын:

- сылгы, ат туһунан оҕо билиитэ;
 - ат тэрилин ааттарынан ааттыыр, туттуллар суолтатын билэр;
 - тылын саппааһа элбиир;
 - үөрэтэр-сайыннарар матырыйаал ахсаана;
 - уол оҕону иитиигэ интэриэстээх, баҕалаах эр дьон ахсаана;
 - саҥа үлэлиир ньымалары, технологияны туһанар педагог ахсаана.
- Үлэ ньымалара (технологизация)

- СЭДИП;
- Оонньоу нөнүө;

Үлэ көрүҥнэрэ:

иитээччилэргэ:

- «Эрбэхчэй Бэргэннэр» кинигэ методическай ыйынныгыҥ ырытыы, ааҕыы, туһаныы;
- Бырайыактыыр үлэбэ кыттыһыы;
- Сылгыга, акка аналлаах дьарыктары, оонньоулары оноруу;
- «Дьөһөгөй оҕото» мини музей тэрийии;
- Аҕалары, эр дьону уһуяан үлэтигэр, бырайыакка кытыннарыы;

оҕоҕо:

- Сылгыга аналлаах уруһуй быыстапкатыгар, илиинэн оноһукка кыттар;
- «Сылгыһыт» режиссерскай остуол оонньоутугар кыттыһар;
- Оҕолору хос бырайыак үлэтигэр кытыннарыы;
- Сылгы, ат туһунан ырыалары, хоһооннору, үнкүү хамсаныыларын үөрэтии;
- Дидактическай уонна сайыннарар оонньоуларга кыттыһар.

аҕаҕа:

- Аҕалары хос бырайыак үлэтигэр кытыннарыы;
- аҕа уол оҕону батыһыннара сылдьан дьөһөгөй оҕотун көрөргө-истэргэ, айылҕалыын алтыһарга уһуйар, үлэ үөрүйэхтэригэр үөрэтэр;
- бырайыакка атын аҕалары көбүлүүр;

ҮЛЭ ТОРУМА

1 түүхмэх

Тэрийэр-бэлэмнэнэр түүхмэх: тохсунньу-олунньу 2019 с.

- Соруктар: 1. Методическай, көрдөрөр-дидактическай матырьяаалы ханатыы, санардыы;
2. Технологическай картаны, сценарийдары, оонньуулары оноруу.
3. Аныгы технологиялары үөрэтии.

№	Үлэ көрүнэ	Бытыллар кэмэ	Эппиэттээх	Кыттааччылар
1	Үлэни былааннааһын, педчааска ырытыы, көбүлүүр бөлөх	Тохсунньу, 4-с нэдиэлэ	Тихонова Л.А.	Иитээчилэр, специалистар
2	«Уол оҕо кэскилбит, эр киһи эрэлбит» сүрүн бырайыак былаанын билсиһии	Тохсунньу, 4-с нэдиэлэ	Тихонова Л.А., Ноговицына Н.Н.	Иитээчилэр, специалистар, аҕа түмсүүтэ
3	«Сыарҕалаах атынан айан» бырайыагы былааннааһын	Олунньу 1 нэд.	Новикова Т.В.	Аҕалар, иитээчилэр
4	Бадымты алаас туһунан матырьяаалы бэлэмнээһин			

2-с түүхмэх

Сүрүннүүр түүхмэх – кулун тутар ый, муус устар 1 нэдиэлэтэ

Соруктара: Уһуяан, дьизэ кэргэн, социум тэннэ үлэлиллэрин ситиһии.

№	Үлэ көрүнэ	Бытыллар кэмэ	Эппиэттээх	Кыттааччылар
1	Төрөппүттэргэ олонхо педагогикатын салгыы билиһиннэри	Кулун тутар	Тихонова Л.А.	Төрөппүт сэбиэтэ
2	Педагогическай тэрээһиннэр -«Дьөһөгөй оҕото» уруһуй быыстапката; - Оонньуу-дьарыктар (билиикөрүү, кэрэ эйгэтэ, эт-хаан); -остуол оонньуулары «Ат сэбэ-сэбиргэлэ», «Сылгы өгнөрө»; - быыстапка, маастар-кылаас «Кыл, сизл кистэлэннэрэ»;	Кулун тутар муус устар	Новикова Т.В. Новгородова М.Ю. Ноговицына Н.Н.	Оҕолор, аҕалар, төрөппүттэр
3	Педагогическай опыты уһуяан иһинэн тарҕатыы	Муус устар	Тихонова Л.А.	Педагогтар
4	Булуллубут, оноһуллубут матырьяаалы системалааһын, үлэлиир ньыманы тобулуу	Бырайыак устата	педагогтар	
5	Дьөһөгөй оҕотугар аналлаах мини-музей тэрийии	Кулун тутар	Новикова Т.В., Ларионова Е.И.	Оҕолор бары

3-с түһүмэх. Түмүктүүр түһүмэх

Соруктар: Бырайыак көдьүүһүн сыаналааһын, түмүктэри таһаарыы

№	Үлэ көрүнэ	Бытыллар кэмэ	Эппиэттээх	Кыттааччылар
1	Хос бырайыак түмүктэрин таһаарыы, ырытыы	Муус устар	Тихонова Л.А.	педагогтар
2	Сылгыга аналлаах көмө матырыйаалы онорон таһаарыы (сценарийдар, оонньуулар, доклад)	Муус устар	Тихонова Л.А.	педагогтар
3	Уһуйаан сайтыгар матырыйаалы киллэрии, көрдөрөр-иһитиннэрэр ньыманы	Муус устар	Тихонова Л.А.	педагогтар
4	Оҕо мадьыалыгар, сыаналааһынна кэтээн көрүүнү бытыы	Муус устар	Тихонова Л.А.	педагогтар
5	Бырайыак чэрчитинэн түмүктүүр тэрээһин бытыы	Муус устар	Тихонова Л.А.	педагогтар